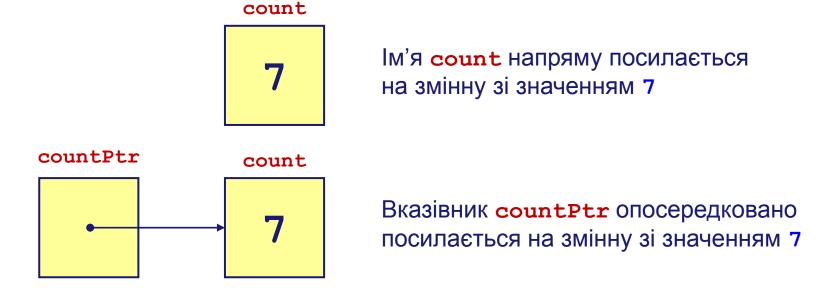

Дисципліна «Програмування»

Визначення вказівника

Вказівник — це змінна, значенням якої є адреса в пам'яті. Звичайні змінні містять безпосередні значення. Вказівник містить адресу змінної, яка зберігає безпосереднє значення. Ім'я змінної є безпосереднім посиланням на значення, а вказівник — непрямим. Доступ до значення за допомогою вказівника має назву непрямого доступу.

Оголошення вказівника

Визначення:

```
int *countPtr;
```

оголошує змінну типу int * (тобто вказівник на ціле число) і читається як «countPtr — вказівник на значення типу int» або «countPtr вказує на об'єкт типу int».

Коли символ '*' використовується у визначенні таким чином, він повідомляє, що змінна є вказівником.

Вказівники можуть вказувати на об'єкти будь-яких типів.

Вказівники можуть ініціалізуватися в момент оголошення, а також їм можна присвоювати значення вже в ході виконання.

Вказівник може бути ініціалізований значенням **NULL**, **0** або **адресою**.

3

Оператори вказівників

Амперсанд (&), або оператор взяття адреси, — це унарний оператор, що повертає адресу свого операнда.

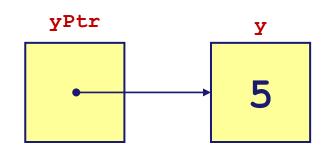
Наприклад, припустимо, що є наступні визначення:

```
int y = 5;
int *yPtr;
```

Тоді інструкція

$$yPtr = &y$$

присвоїть змінній-вказівнику урт адресу змінної у. Після цього про змінну урт можна сказати, що вона «вказує на» змінну у.

Схематичне представлення пам'яті після виконання присвоювання

ператор непрямого звернення (*)

В даному випадку передбачається, що цілочислова змінна у зберігається в пам'яті за адресою 600000, а змінна-вказівник уРtr — за адресою 500000.

Операнд оператора взяття адреси & обов'язково повинен бути змінною.

Оператор & не може застосовуватися до констант і виразів.

оператор непрямого звернення (*)

Унарний оператор *, що часто має назву оператора непрямого звернення або оператора розіменування, повертає значення об'єкта, на який вказує його операнд (тобто вказівник). Наприклад, інструкція

```
printf("%d", *yPtr);
```

виведе значення змінної у, а саме число 5. Такий спосіб використання унарного оператора * має назву розіменування вказівника.

Розіменування неініціалізованого вказівника або вказівника, якому не була присвоєна реальна адреса змінної в пам'яті, є помилкою. Це може привести до аварійного завершення програми або до пошкодження важливих даних і отримання помилкових результатів.

6

Використання операторів & і *

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
int main(void)
   int a; // a - цілочислова змінна
   int *aPtr; // aPtr - вказівник на цілочислову змінну
   SetConsoleOutputCP(1251);
   a = 7;
   aPtr = &a; // присвоїти змінній aPtr адресу змінної а
                                   %p\n"
   printf("Адреса змінної а:
          "Адреса змінної aPtr: %p", &a, aPtr);
   printf("\n\nЗначення змінної а: %d\n"
          "Значення змінної *aPtr %d", a, *aPtr);
```


Використання операторів & і *

Демонстрація операторів & і *

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
int main(void)
   int a; // a - цілочислова змінна
   int *aPtr; // aPtr - вказівник на цілочислову змінну
   SetConsoleOutputCP(1251);
   a = 7;
   aPtr = &a; // присвоїти змінній aPtr адресу змінної а
                           %p\n"
   printf("Адреса змінної а:
          "Адреса змінної aPtr: %p", &a, aPtr);
   printf("\n\nЗначення змінної а: %d\n"
          "Значення змінної *aPtr %d", a, *aPtr);
   printf("\n\nПоказуємо, що оператори * i & доповнюють"
          " один одного:\n\n&*aPtr = %p\n"
          "*&aPtr = p\n", &*aPtr, *&aPtr);
   return 0;
```


Передавання аргументів функціям за посиланням

Існує два способи передавання аргументів функціям: за значенням і за посиланням.

Усі аргументи в мові с передаються за значенням.

Часто необхідно мати можливість модифікувати змінні, які оголошені в функції, яка викликає, або передавати вказівник на великий об'єкт даних, щоб уникнути накладних витрат на копіювання цього об'єкта при передачі за значенням (що вимагає часу і пам'яті для зберігання копії об'єкта).

У мові **с** вказівники та оператор непрямого доступу використовуються для імітації передачі аргументів за посиланням.

Передавання аргументів функціям за посиланням

Коли функція повинна змінити значення аргументу, їй передається адреса цього аргументу.

Зазвичай це реалізується застосуванням оператора взяття адреси & до змінної, значення якої повинно бути змінено.

Масиви передаються до функцій без застосування оператора **&**, тому що компілятор мови **C** автоматично передає масив як адресу першого його елемента (ім'я масиву діє еквівалентно виразу **&arrayName**[0]).

Коли функції передається адреса змінної, всередині неї можна використовувати оператор непрямого доступу *, щоб змінити значення, яке зберігається за цією адресою.

Передавання за значенням

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
int cubeByValue(int n); // прототип функції
int main(void)
   int number = 5;  // ініціалізувати змінну number
    SetConsoleOutputCP(1251);
   printf("Початкове значення змінної number: %d", number);
   // передати number функції cubeByValue() по значенню
   number = cubeByValue(number);
   printf("\nHome значення змінної value:
                                                %d\n",
          number);
    return 0;
```


Передавання за значенням

Передавання за посиланням

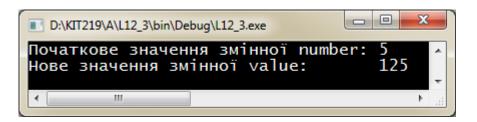
```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
void cubeByReference(int *nPtr); // прототип функції
int main(void)
                              // ініціалізуємо змінну number
    int number = 5;
    SetConsoleOutputCP(1251);
    printf("Початкове значення змінної number: %d", number);
    // передати функції cubeByReference() адресу
    // sminhoï number
    cubeByReference(&number);
    printf("\nHome значення змінної value: %d\n",
           number);
    return 0;
```


Передавання за посиланням

```
// підносить *nPtr до третьої степені
// фактично змінює number

void cubeByReference(int *nPtr)
{
    // піднести *nPtr до третьої степені
    *nPtr = (*nPtr) * (*nPtr) * (*nPtr);
}
```


Використання одновимірних масивів в якості аргументів

Якщо функція приймає в якості аргументу одновимірний масив, в списку параметрів у прототипі та в заголовку функції можна використовувати форму запису вказівників, як у заголовку функції cubeByReference(). Компілятор с не розрізняє ситуації, коли функції приймають вказівники та одновимірні масиви. Однак сама функція повинна «знати», що вона приймає – одновимірний масив чи адресу єдиної змінної. Коли компілятор зустрічає визначення параметра у формі одновимірного масиву int b[], він перетворює його на визначення параметра вказівника int *b. Ці дві форми є взаємопов'язані.

Використовуйте передавання аргументів за значенням, якщо функції, яка викликає, явно не треба, щоб функція, яка викликається, змінювала значення змінної, яка передається.

Використання кваліфікатора const з вказівниками

Кваліфікатор const дає можливість повідомити компілятор про те, що значення позначеної ним змінної не повинне змінюватися.

Застосування кваліфікатора const допоможе скоротити час на відлагодження програми, усунути небажані побічні ефекти та спростити супровід і подальший розвиток програми.

Застосування const до параметрів функцій

Існує шість варіантів застосування (або незастосування) кваліфікатора const до параметрів функцій — два варіанти до параметрів, які передаються за значенням, і чотири варіанти до параметрів, які передаються за посиланням.

Передавання змінюваного вказівника на змінювані дані

Кваліфікатор const дає можливість повідомити компілятор про те, що значення позначеної ним змінної не повинне змінюватися.

Застосування кваліфікатора const допоможе скоротити час на відлагодження програми, усунути небажані побічні ефекти та спростити супровід і подальший розвиток програми.

Застосування const до параметрів функцій

Існує шість варіантів застосування (або незастосування) кваліфікатора до параметрів функцій — два варіанти до параметрів, які передаються за значенням, і чотири варіанти до параметрів, які передаються за посиланням.

Передавання змінюваного вказівника на змінювані дані

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
#include <ctype.h>
void convertToUppercase (char *sPtr); // прототип функції
int main(void)
    char string[] = "cHaRaCters and $32.98";
    SetConsoleOutputCP(1251);
    printf("Рядок до перетворення: %s", string);
    convertToUppercase(string);
    printf("\nРядок після перетворення: %s\n", string);
    return 0;
```


Передавання змінюваного вказівника на змінювані дані

```
// перетворює символи рядка у верхній регістр

void convertToUppercase(char *sPtr)

while(*sPtr != '\0')

*sPtr = toupper(*sPtr); // перетворити у верхній

// регістр

++sPtr; // перейти до наступного

// символу

}
```

```
Рядок до перетворення: CHARACTERS AND $32.98 Рядок після перетворення: CHARACTERS AND $32.98 г.
```


Передавання змінюваного вказівника на константні дані

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
void printCharacters(const char *sPtr);
int main(void)
    // ініціалізація масиву символів
    char string[] = "print characters of a string";
    SetConsoleOutputCP(1251);
    puts ("Вхідний рядок:");
    printCharacters(string);
    puts("");
    return 0;
```


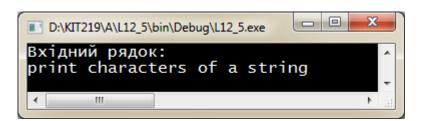
Передавання змінюваного вказівника на константні дані

```
// вказівник sPtr не може використовуватися
// для зміни символу, на який він вказує,
// тобто sPtr - вказівник "тільки для читання"

void printCharacters(const char *sPtr)

for(; *sPtr != '\0'; ++sPtr)

printf("%c", *sPtr);
}
```


Аргументи за посиланням

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
#define SIZE 10
void bubbleSort(int *const array, size_t size); // прототип
int main(void)
    int a[SIZE] = { 2, 6, 4, 8, 10, 12, 89, 68, 45, 37 };
                                      // лічильник
    size t i;
    SetConsoleOutputCP(1251);
    puts ("Порядок елементів вхідного масиву");
    for (i = 0; i < SIZE; i++) printf ("%4d", a[i]);
    bubbleSort(a, SIZE);
                                 // відсортувати масив
    puts ("\n\nПорядок елементів вихідного масиву");
    for (i = 0; i < SIZE; i++) printf("%4d", a[i]);
    puts("");
    return 0;
```


Аргументи за посиланням

```
// сортує масив чисел з використанням алгоритму
// бульбашкового сортування
void bubbleSort(int *const array, size t size)
    void swap(int *elementlPtr, int *element2Ptr);
    unsigned int pass; // лічильник проходів
                          // лічильник порівнянь
    size t j;
    for(pass = 0; pass < size - 1; pass++)
        for(j = 0; j < size - 1; j++)</pre>
            if(array[j] > array[j+1])
                swap(&array[j], &array[j+1]);
```


Аргументи за посиланням

```
// міняє місцями значення в пам'яті, які адресуються
// вказівниками element1Ptr и element2Ptr

void swap(int *element1Ptr, int *element2Ptr)
{
   int hold = *element1Ptr;

   *element1Ptr = *element2Ptr;
   *element2Ptr = hold;
}
```

```
      D:\KIT219\A\L12_9\bin\Debug\L12_9.exe

      Порядок елементів вхідного масиву

      2
      6
      4
      8
      10
      12
      89
      68
      45
      37

      Порядок елементів вихідного масиву
      2
      4
      6
      8
      10
      12
      37
      45
      68
      89
```


Арифметика вказівників

Вказівники є допустимими операндами в арифметичних виразах, виразах присвоювання та порівняння. Однак далеко не всі оператори, що зазвичай застосовуються у виразах, можуть використовуватися у виразах з вказівниками.

- 1) Вказівники можуть збільшуватися за допомогою оператора інкремента (++) або зменшуватися за допомогою оператора декремента (--).
- 2) До вказівників можна додавати цілі числа (+ і +=).
- 3) 3 вказівників можна віднімати цілі числа (- і -=).
- 4) Один вказівник може відніматися від іншого.

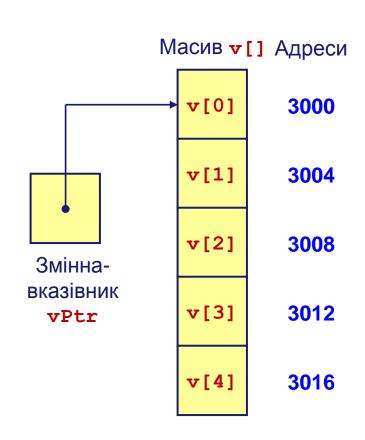
Остання операція має сенс, тільки якщо обидва вказівника вказують на елементи одного й того ж самого масиву.

Арифметика вказівників

Припустимо, що визначено масив int v[5], а його перший елемент зберігається у пам'яті за адресою 3000. Припустимо також, що вказівник vPtr ініціалізований адресою першого елемента v[0], тобто vptr має значення 3000 і під цілі числа відводиться 4 байти. Тоді змінна vPtr може бути ініціалізована вказівником на масив ▼ однією з наступних інструкцій:

```
vPtr = v;
vPtr = &v[0];
```


Арифметика вказівників

У звичайній арифметиці вираз 3000 + 2 дає в результаті 3002.

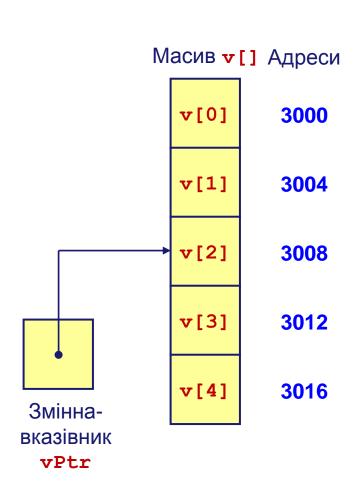
В арифметиці вказівників вказівник збільшується або зменшується на число помножене на розмір об'єкта, на який посилається вказівник.

Наприклад, інструкція

$$vPtr += 2;$$

присвоїть змінній vPtr адресу 3008 (3000 + 2 * 4), якщо виходити з припущення, що значення типу int займає 4 байти.

В нашому випадку vPtr буде вказувати на елемент масиву v[2].

Масиви та вказівники

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
#define ARRAY SIZE 4
int main(void)
    // створити та ініціалізувати масив b
    int b[] = \{ 10, 20, 30, 40 \};
    // створити вказівник і присвоїти йому адресу масиву b
    int *bPtr = b;
    size t i;
                       // лічильник
    size t offset; // лічильник
    SetConsoleOutputCP(1251);
    // вивести масив b з використанням індексів
   puts ("Macub b:\n\n3anuc за допомогою індексів");
    // цикл по елементам масиву b
    for (i = 0; i < ARRAY SIZE; ++i)
       printf("b[%u] = %d;\n", i, b[i]);
```


Масиви та вказівники

```
// використанням форми запису вказівник/зміщення
puts ("\nЗапис вказівник/зміщення, де вказівником"
     " є ім\'я масиву");
for (offset = 0; offset < ARRAY SIZE; offset++)</pre>
    printf("*(b + %u) = %d; \n", offset, *(b + offset));
// вивести масив b з використанням bPtr і індексів
puts ("\n3anuc вказівник/індекс");
for (i = 0; i < ARRAY SIZE; ++i)
    printf("bPtr[%u] = %u; \n", i, bPtr[i]);
// використанням bPtr і форми запису вказівник/зміщення
puts ("\nЗапис вказівник/зміщення");
for (offset = 0; offset < ARRAY SIZE; ++offset)</pre>
    printf("*(bPtr + %u) = %d;\n",
           offset, *(bPtr + offset));
return 0;
```


Масиви та вказівники

```
- 0
D:\KIT219\A\L12_10\bin\Debug\L12_10.exe
Maсив b:
Запис за допомогою індексів
b[2] = 30;
b[3] = 40;
Запис вказівник/зміщення, де вказівником є ім'я масиву
*(b + 0) = 10;

*(b + 1) = 20;

*(b + 2) = 30;

*(b + 3) = 40;
Запис вказівник/індекс
bPtr[0] = 10;
bPtr[1] = 20;
bPtr[2] = 30;
bPtr[3] = 40;
Запис вказівник/зміщення
*(bPtr + 0) = 10;

*(bPtr + 1) = 20;

*(bPtr + 2) = 30;

*(bPtr + 3) = 40;
```


ередавання масивів і вказівників

```
■ D:\KIT219\A\L12_11\bin\Debug\L12_11.exe □ □
#include <stdio.h>
                                    stringl = Hello
                                    string3 = Good Bye
#define SIZE 10
void copy1 (char * const s1, const char * const s2); // прототип
void copy2(char *s1, const char *s2);
                                                      // прототип
int main(void)
    char string1[SIZE]; // створити масив string1
    char *string2 = "Hello";
                                  // створити вказівник на рядок
    char string3[SIZE]; // створити масив string3
    char string4[] = "Good Bye"; // створити вказівник на рядок
    copy1(string1, string2);
    printf("stringl = %s\n", string1);
    copy2 (string3, string4);
    printf("string3 = %s\n", string3);
    return 0;
```

застосування масивів і вказівників

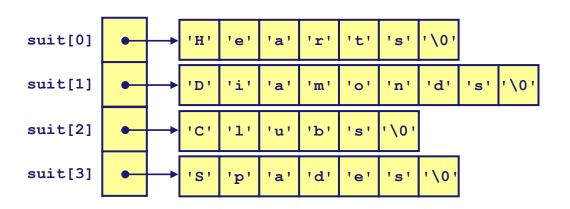
```
// копіює s2 в s1 з використанням форми звернення до масиву
void copy1(char * const s1, const char * const s2)
    size t i; // лічильник
    for (i = 0; (s1[i] = s2[i]) != '\0'; ++i)
        ; // порожне тіло циклу
// копіює s2 в s1 з використанням форми звернення до вказівника
void copy2(char *s1, const char *s2)
    for ( ; (*s1 = *s2) != ' \setminus 0'; ++s1, ++s2)
        ; // порожне тіло циклу
```


Масиви вказівників

Масиви можуть зберігати не тільки звичайні значення, але й вказівники. Часто можливість створення масивів вказівників використовується для визначення масивів рядків. Кожен елемент такого масиву є рядком, але в мові с рядок фактично є вказівником на перший символ цього рядка. Тобто кожен елемент масиву рядків в дійсності є вказівником.

const char *suit[4] = {"Hearts", "Diamonds", "Clubs", "Spades"};


```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
#define SIZE 10
void bubble(int work[], size t size,
            int (*compare) (int a, int b));
int ascending(int a, int b);
int descending(int a, int b);
int main(void)
    int order; //1 - за зростанням, 2 — за зменшенням
    size t counter; // лічильник
    SetConsoleOutputCP(1251);
    while (1)
        // ініціалізувати неупорядкований масив а
        int a[SIZE] = { 2, 6, 4, 8, 10, 12, 89, 68, 45, 37 };
```



```
puts ("========");
printf("1 - сортувати за зростанням\n"
     "2 - сортувати за зменшенням\n"
     "3 - завершити програмуn");
puts ("========");
scanf("%d", &order);
if(order == 3)
   exit(0);
puts ("\nЕлементи вхідного масиву");
// Вивести вхідний масив
for(counter = 0; counter < SIZE; counter++)</pre>
   printf("%5d", a[counter]);
printf("\n=========\n");
// сортувати масив за зростанням
// передати функцію ascending() в аргументі,
// щоб забезпечити сортування за зростанням
```



```
switch (order)
       case 1: bubble(a, SIZE, ascending);
              puts ("\nЕлементи масиву за зростанням");
              break;
       case 2: bubble(a, SIZE, descending);
              puts ("\пЕлементи масиву за зменшенням");
              break;
      default: break;
   // вивести відсортований масив
   printf("=========\n");
   for(counter = 0; counter < SIZE; counter++)</pre>
       printf("%5d", a[counter]);
   printf("\n=======\n");
   printf("\n\n");
return 0;
```



```
// Універсальна функція сортування параметр. compare - це вказівник
// на функцію порівняння, яка визначає порядок сортування
void bubble(int work[], size t size, int (*compare)(int a, int b))
   unsigned int pass;
                       // лічильник проходів
    size t count;
                             // лічильник порівнянь
    void swap (int *element1Ptr, int *element2ptr); // прототип
    // цикл, який керує кількістю проходів
    for (pass = 1; pass < size; pass++)</pre>
        // цикл, який керує кількістю порівнянь в одному проході
        for(count = 0; count < size - 1; count++)</pre>
           // якщо сусідні елементи стоять не в тому порядку,
            // поміняти їх місцями
            if((*compare)(work[count], work[count+1]))
                swap(&work[count], &work[count+1]);
```



```
hold
// Міняє місцями значення елементів, на які вказує
// element1Ptr i element2Ptr
void swap(int *element1Ptr, int *element2Ptr)
                                              elem1
                                                         elem2
   int hold; // тимчасова змінна
   hold = *element1Ptr;
   *element1Ptr = *element2Ptr; // 2
   *element2Ptr = hold;
                                 // 3
       hold
                            hold
                                                hold
                             5
                      elem1
  elem1
            elem2
                                 elem2
                                          elem1
                                                     elem2
```



```
      D:\KIT219\A\Lab6_6\bin\Debug\Lab6_6\exe

      1 - сортувати за зростанням

      2 - сортувати за зменшенням

      3 - завершити програму

      2 6 4 8 10 12 89 68 45 37

      Елементи масиву за зростанням

      2 4 6 8 10 12 37 45 68 89
```



```
Сортування за зменшенням
int descending(int a, int b)
    return b > a; // треба поміняти місцями,
                       // якщо b > a
               D:\KIT219\A\Lab6_6\bin\Debug\Lab6_6.exe
                 - сортувати за зростанням
                 - сортувати за зменшенням
                 - завершити програму
               Елементи вхідного масиву
                                    10
                                       12
                                             89
                                                  68
               Елементи масиву за зменшенням
                                  12 10
```


Вибір пункту меню

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>
// прототипи
void function1(int a);
void function2(int b);
void function3(int c);
int main(void)
    // ініціалізувати масив з 3 вказівниками на функції,
    // кожна з яких приймає ціле число і нічого не повертає
    void (*f[3])(int) = { function1, function2, function3 };
    size t choice; // змінна для вибору користувача
    SetConsoleOutputCP(1251);
    printf("%s", "Введіть число між 0 і 2,3 - для виходу: ");
    scanf("%u", &choice);
```


Вибір пункту меню

```
// обробити вибір користувача
    while(choice >= 0 && choice < 3)</pre>
        // викликати функцію за вказівником в елементі масиву f
        // з індексом choice і передати їй значення choice
        (*f[choice])(choice);
        printf("%s", "Введіть число між 0 і 2,3 - для виходу: ");
        scanf("%u", &choice);
    puts ("Виконання програми завершено.");
    return 0;
void function1(int a)
    printf("Ви ввели %d, тому була викликана function1\n\n", a);
```


Вибір пункту меню

```
void function2(int b)
    printf("Bu ввели %d, тому була викликана function 2 \ln n', b);
void function3(int c)
    printf("Ви ввели %d, тому була викликана function3\n\n",c);
                                                        D:\KIT219\A\L6_7\bin\Debug\L6_7.exe
                       Введіть число між 0 і 2, 3 – для виходу: О
                       Ви ввели 0, тому була викликана function1
                       Введіть число між 0 і 2, 3 - для виходу: 1
                       Ви ввели 1, тому була викликана function2
                       Введіть число між 0 і 2, 3 – для виходу: 2
                       Ви ввели 2, тому була викликана function3
                       Введіть число між 0 і 2, 3 – для виходу: 3
                       Виконання програми завершено.
```